

100 jaar Jubileum Staalservice Zuidbroek.

100 jaar geleden, in 1914, besloot de toen 31 jarige Wilhelmus Christianus Hendrikus Grol uit Oude Pekela om als scheepsbouwer een bedrijf te beginnen aan het Beneden Verlaat te Veendam. Hij nam een timmerschuur met langshelling over van de firma G.J. Drenth op de hoek van het Beneden Dwarsdiep en het Westerdiep/Beneden Verlaat. Drenth had daar 8 jaar (1897-1905) alleen Bolschepen en Tjalken gebouwd en Willem Grol had groeiplannen met de werf. Na twee jaar kwam zijn broer, Harm Grol, ook in de zaak en groeide **Gebroeders Grol** te Veendam. Gebroeders Grol, ook bekend als **Gebr. Grol Werf Werklust** bouwde aan het Beneden Verlaat Groninger Bolschepen, Tjalken, Aken, Groninger Tjalken, motorschepen, maar ook sleepschepen. Alles tot een lengte van circa 30 meter. Negen jaar later, in 1923, trouwde Wilhelmus Christianus Hendrikus Grol met Johanna Harmanna Tecla Bodewes, telg uit het bekende scheepsbouwers-geslacht. Dat versterkte wellicht zijn positie als belangrijk scheepsbouwer in de regio.

Willem Grol kocht de timmerschuur en langshelling van de firma G.J. Drenth op de hoek van het Beneden Dwarsdiep en het Westerdiep/Beneden Verlaat te Veendam.

van internet;

Scheepswerf Grol in de hoek van het Beneden Dwarsdiep met het Beneden Verlaat. vroeger was dit scheepswerf Drenth Annotatie: Foto geschonken door G.J. van Burgeler, de Volte 19, 8252 GB Dronten

Beneden Dwarsdiep Scholthuizen te Veendam met de scheepswerf van de Gebroeders Grol. (Bij het Noordelijk Scheepvaartmuseum liggen tekeningen van Scheepswerf Grol te Veendam)

Na enkele jaren was de scheepswerf gemoderniseerd en werden er veel tjalken gebouwd

Als je nu in die buurtstreek van het Beneden Verlaat rondwandelt kan je geen voorstelling maken van de enorme bedrijvigheid, nu 100 jaar geleden. Op steenworp afstand stond de aardappelmeelfabriek Excelsior van Meihuizen, die ook aan veel mensen werk verschafte. De vaarwegen waren toen de hoofdwegen en bij het Beneden Verlaat kwam je Veendam binnen. Jarenlang reed de postkoets er langs naar de remise. Bij de remise was de paardenstal met een twintigtal paarden voor de regelmatige verversing van frisse paarden voor het enige zware wegverkeer van die tijd, de postkoets. Rondom de remise was veel bedrijvigheid van reizigers en het overladen van goederen.

van internet

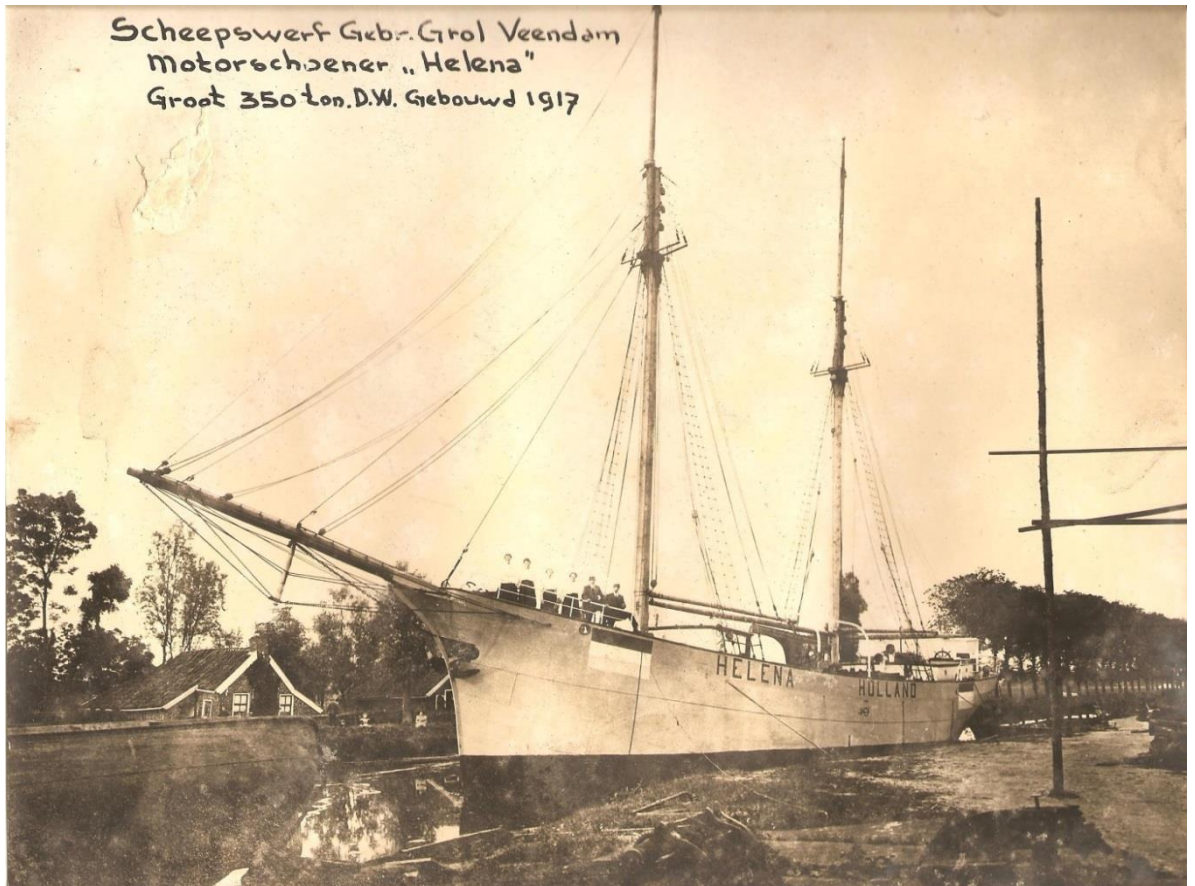
Vroeger waren de vaarwegen de hoofdwegen. Bij het beneden verlaat kwam je dan ook Veendam binnen. Op de foto van omstreeks 1910 zie je het Beneden Verlaat. De klapbrug links is een (nieuwe) brug over het Sinnigenswijkje (nu gedempt en heet Sinnigenslaantje). Midden op de foto op de achtergrond is de aardappelmeelfabriek Excelsior van de firma Meihuizen Boon te zien.

Industrialisatie en motorisatie.

De provincie Groningen was één van de vroegst geïndustrialiseerde gebieden van Nederland. Vanaf 1850 maakte de landbouw een sterke groei door en op het Groninger platteland vestigden zich industrieën die vooral aan die landbouw waren verbonden zoals de aardappelmeel-strokkarton en zuivelindustrie. Maar ook steenbakkerijen, jeneverstokerijen, confectie en de al langer bestaande scheepsbouw. Vooral rondom Veendam, die een eigen zeevaartschool bezat, was met Oude- en Nieuwe Pekela en Hoogezand-Sappemeer één concentratie van scheepsbouw. Deze scheepsbouw ontstond door de ontginning van de hoge venen in de provincie. Kanalen werden gegraven om de gigantische voorraad turf af te voeren. De vraag naar turf was groot en de ondernemende schippers breiden hun vaart uit over Nederland en via de Zuiderzee naar Amsterdam. Maar ook over de Waddenzee naar Engeland, Noord Duitsland en landen rond de Oostzee zoals Letland en Estland. Voor de bouw en reparatie van die turfscheepjes waren werven nodig en de bedrijvigheid van de scheepsbouw langs de bevaarbare kanalen in de regio werd alleen maar groter. Echter, elke bloeiende tijd kent ook zijn neergang. Toen Willem Grol in 1914 de scheepswerf aan het Beneden Verlaat in Veendam kocht, leefde de markt amper op na een periode van economische crisis. Er ontstond een nieuwe ontwikkeling van houten naar ijzeren schepen, maar ook grote onzekerheid omdat net de 1^e wereldoorlog was uitgebroken. Vanaf 1914 plaatste men de eerste motoren in de schepen en ontstonden er zeilschepen met hulpmotor en naarmate men sterkere motoren inbouwde en daardoor de zeilen kleiner behoefden, sprak men van motorschepen met hulpzeil. Wellicht werden deze motoren nog met een zogenaamde gloeikop gestart. Waren het vroeger uitsluitend houten schepen, bouwden men op de scheepswerf van Grol ook de eerste ijzeren schepen en galmden het klinken van de nagels aan nog mooiere schepen over de werf en wijde omgeving van het Beneden Verlaat. Verzekeringsmaatschappijen waren er in die tijd niet op gesteld om die ijzeren schepen te verzekeren omdat ze zouden zinken. De overgang van houten- naar ijzeren schepen ging in 10 jaar zo snel dat de scheepsbouw

sterk opbloede en door de oorlogshandelingen vergingen ook veel schepen waardoor de scheepsbouw enorm werd.

Scheepswerf Grol heeft de eerste jaren nog prachtige houten schepen gebouwd maar al spoedig galmde het klinken van de nagels aan nog mooiere ijzeren schepen over de werf en wijde omgeving van het Beneden Verlaat.

Het schip "Nooitgedacht" gebouwd in 1923 door scheepswerf Grol te Veendam.

Even over internet en je komt de mooiste plaatjes tegen van door Grol gebouwde schepen. Hier de Hendrina gebouwd in 1927.

De "Drie gebroeders" als Boltjalk gebouwd in 1915 op de scheepswerf van Grol in Veendam. Later is de naam veranderd in Siësta. Gebouwd voor vervoer van stro en turf naar Duitsland en dan met kolen weer terug naar Nederland. De opdrachtgever/eigenaar had tien kinderen en de roef was dan ook te klein. Daarvoor moest scheepsbouwer Grol veel kooien timmeren in het vooronder.

Op internet zoeken onder scheepsrampen kom je tegen dat de motorschoener "Gazelle" gebouwd in 1918 op de scheepswerf van Grol. Op de foto het bij dichte mist bij Allinge (Bornholm) gestrande schip. Alle bemanning werd gered met hulp van het wippertoestel.

Tot 1951 werden volop Beurtjalken, Pramen, Bolschepen en kleine kustvaarders gebouwd op de scheepswerf van Grol aan het Beneden Verlaat te Veendam. Eerst in de vorm van twee- en driemasters en later de mechanisch voortbewogen schepen. De vraag naar grotere schepen nam geleidelijk aan toe dat zag zoon Hendrik Hermannus Arnoldus (Henk) Grol geboren in 1927. De werf aan de Beneden Verlaat leende zich niet voor het bouwen van grote schepen. Henk Grol handelde als kwajongen al veel in pramen en kleine schepen. Hij was direct na zijn HBS-opleiding na de oorlog naar het buitenland en onder andere in Pakistan geweest. Toen hij terug kwam had zijn vader Wim Grol net een conflict met de belasting en Henk kreeg van zijn vader de opdracht: "*regel dat maar mienjong....*" Henk zag dat het bouwen en het reparatiewerk van de turfscheepjes en Wadvaarders op de kleine werf aan het Verlaat voor de komende jaren nauwelijks een bestaan zou kunnen hebben. Alles moest veel moderner en commerciëler en voor grote schepen en kustvaarders moest je minstens aansluiten bij de grotere scheepswerven langs het Winschoterdiep. Daar zaten de scheepswerven van Kerstholt, van Diepen, Pattje, Bijlholt en de scheepswerven van Bodewes/Gruno in Foxhol en Jac. Bodewes in Hoogezand.

Scheepswerf Grol in Zuidbroek

Henk Grol heeft nog twee jaar (van 1949 tot 1951) op het Beneden Verlaat gezeten voordat hij zijn oog liet vallen op een terrein langs het Winschoterdiep aan de W.A. Scholtenweg van Zuidbroek. Zijn familie van Jac. Bodewes zeiden "*Hest geliek mien jong we helpen je....*"

In 1951 kocht Henk Grol een kaal stuk grond aan de WA Scholtenweg in Zuidbroek tussen de Waprog-waterleiding en de Motkéfabriek. Henk liet een insteekhaven uitgraven en kades aanleggen met een dwarshelling waarop de schepen zijdelings te water werden gelaten. Hij timmerde daar zelf een schuur, legde zelf de dakbedekking op deze schuur en zo is hij begonnen. Hij wilde coasters bouwen. In die tijd waren dat 1000 en 1500 ton scheepjes. Nog meest geklonken in plaats van gelaste schepen. Een spectaculair gezicht als een schip te water werd gelaten van de dwarshelling vanwege de enorme waterverplaatsing. Ook een moeilijk berekenbare klus omdat het proces van de scheepsbeweging bij het te water laten maar moeilijk vooraf is te berekenen, maar Henk Grol had daarmee in de loop der jaren een behoorlijke kennis en ervaring opgebouwd.

M.S Da-costa is het eerste schip dat door scheepswerf Grol op de nieuwe werf in Zuidbroek werd gebouwd

Tewaterlating van de "Sagitta" op 19 maart 1955

Henk Grol was een ondernemer die in minder goede tijden schepen bouwde op eigen risico. Ook investeerde hij in de scheepvaart door onder andere met Rederij Tuinstra samen het schip TuGro te bouwen.

De Tugro dat 20 jaar later werd omgebouwd als seismografisch onderzoeksschip.

Proefvaart met de „Glowe”

DELFIJL — Op de Eems is een geslaagde proefvaart gemaakt met het nieuwe motorkustvaartuig Glowe dat is gebouwd bij de N.V. Grol's Scheepswerven te Zuidbroek (Gron.) voor rekening van de Oost-Duitse rederij V.E.B. Deutsche Seereederei te Rostock.

De Glowe (bouwnummer 62) behoort tot het half-shelterdecktype en heeft een draagvermogen van ongeveer 600 ton bij 299 bruto reg. ton. De voornaamste afmetingen bedragen: lengte over alles 48 meter, lengte tussen de loodlijnen 43 meter, breedte 9.15 meter, holte tot hoofddek 3.46 meter en holte tot shelterdeck 5.60 meter. De beladen diepgang bedraagt ongeveer 3.37 meter en de ruiminhoud voor balen ongeveer 33.000 kubieke voet.

De voortstuwing geschiedt door middel van een 540 pk S.K.L.-dieselmotor met 375 omw. per minuut. Voorts staan in de machinekamer nog drie D.M.L.-diesel hulpmotoren opgesteld van resp. 70 en 20 pk en twee generatoren van elk 50 kW zomede één generator van 15 kW. Al deze motoren zijn van Oost-Duits fabricaat. Tijdens de proefvaart is een snelheid behaald van ruim 11 miil.

De Glowe heeft twee masten en twee zogenaamde mastkranen van het fabricaat Atlas met een hefvermogen van elk drie ton, die worden bediend door Atlas lieren. De uitrusting is verder geheel modern en bestaat o.m. uit: radio-telefonie, echolood, richtingzoeker, radar, automatische piloot, gyrokompas, oliegestookte centrale verwarming, warm- en koud stromend water etc. De bouw geschiedde onder toezicht van hoogste Klasse Lloyd's Register of Shipping 100 A-I en de DSRK (Deutsche Schiffs Revision und Klassifikation) met ijsversterking Klasse II voor de onbepaalde vaart.

Tewaterlating Plancius

Op de **scheepswerf** van de firma **Grol** te Zuidbroek werd te water gelaten het gladdek kustvaartuig Plancius, ter grootte van plm. 740 ton, dat voor rekening van Gebr. J. en G. de Boer wordt gebouwd. Het schip heeft de volgende afmetingen: lengte 57.80 m., tussen l.l. 52 m., breedte 8.50 m., holte 3.65 m., beladen diepgang 3.29 m. De Plancius is uitgerust met een 395 p.k. motor.

Na de tewaterlating vond de kiellegging plaats van een zusterschip voor rekening van de heer A. Boerma te Groningen.

3 September 1955

*Prins Bernard bezoekt de scheepswerf Grol te Zuidbroek. Links van Prins Bernard staat scheepsbouwer Henk Grol.
"Als Bea nou maar slaagt" zei Bernard steeds omdat Beatrix examen moest doen die dag.*

In 1966 ging de werf van Grol dicht, hier ligt het laatste schip de "GLOWE" dat op de scheepswerf werd gebouwd voor de toenmalige DDR.

Plaatknipperij Zuidbroek

Zo rond 1960 waren er nog een groot aantal scheepswerven actief langs de kanalen van het Noorden, maar de concurrentie vanuit het buitenland werd zeer groot. *"De scheepsbouw is een verhaal van pieken en dalen en rond 1965 was een behoorlijk dal bereikt. Het laatste schip dat Henk Grol bouwde heeft geld gekost."* aldus één van de zonen Wim Grol. *"Er kwam in die tijd een man uit het uiterste zuiden van het land die voorgesneden platen verkocht. Vader Henk Grol zei tegen Jimmie Post, de boekhouder: "Hou hem aan de praat, want ik wil er het mijne van weten, als die man uit het zuiden van het land komt dan kunnen we dat zelf verdienen. Ik wil weten welke snijmachines ze daar gebruiken om de ijzeren platen op maat te snijden."*

Henk Grol hield van dikke robuuste machines en hij kocht dan ook de meest kwalitatieve knip- en snijapparatuur. Daarna kocht hij een stuk industrieterrein aan de Industrieweg te Zuidbroek en huurde bouwvakkers en technisch personeel in voor de duur van twee jaar en begon te bouwen. Met aanvragen van bouwvergunningen ging het toen meestal vlotjes. Ook later toen er een stuk werd bijgebouwd ging hij eerst naar het gemeentehuis en overlegde met burgemeester Tees. Daar kreeg hij meteen akkoord en de volgende dag startte de bouw. Zo stapte Henk Grol in 1965 als eerste in het noorden over op het snijden en knippen van platen op maat. Het personeelsbestand groeide van 5 medewerkers al snel uit naar 30 medewerkers. Thans wordt het bedrijf gerund door de drie zonen Wim, Jan en Henk Grol. De drie broers rolden automatisch vanaf de schoolbanken in het bedrijf. Na de UTS moesten ze maar in het bedrijf komen. *"Nooit geen spijt van gehad, we kwamen in een opgemaakt bedje. We komen uit een gezin van 7 kinderen waar aangepakt moest worden. We mochten veel, maar moesten de handen uit de mouwen steken. De minste klusjes waren voor ons als we als vakantie hulpjes meehielpen in het bedrijf."*

Staalservice Zuidbroek BV

In 1992 hebben de 3 broers het familiebedrijf van hun vader overgenomen. De eerste jaren was Grol sr. nog wel in beeld maar toen de naam *'plaatknipperij Zuidbroek'* werd veranderd in **"Staalservice Zuidbroek BV"** was dat voorbij. Met de 3^e generatie Grol als nieuwe bestuurders en nieuwe ontwikkelingen in de tijd kwam de innovatieve verandering. In de fabriekshallen staat de meest

specialistische apparatuur en kan gezegd worden dat het bedrijf "Staalservice Zuidbroek BV" tot de top-drie van Nederland qua moderniteit van machines behoort. Er wordt gezet, geponst, lasersnijden in staal tot 25 mm dikte, lasersnijden in RVS tot 20 mm en lasersnijden tot 12 mm in aluminium. Er wordt gewalst, graveren, knippen, autogeen snijden en lasersnijden, plasma en laskantvormen en er worden zowel stalen platen als ook aluminium platen bewerkt. De bewerkte platen van Staalservice Zuidbroek komen op de meest uiteenlopende plaatsen terecht. Overal waar staal gebruikt wordt en dat is nogal breed, van de scheepsbouw, trailerbouw, autobranche, luxe jachtbouw, machinefabrieken en vooral heftruckonderdelen kunnen de eindproducten van Staalservice Zuidbroek teruggevonden worden.

*In de fabriekshal staat de meest specialistische apparatuur en kan gezegd worden dat het bedrijf "**Staalservice Zuidbroek**" tot de top-drie van Nederland qua moderniteit van machines staat.*

Paardensport

Henk Grol deed jarenlang aan sponsoring van de paardensport. Van zijn 7 kinderen reden er 6 paard. Paardensport is onlosmakelijk verbonden aan de familie Grol, vooral tuigpaarden. Ook nu nog doet Staalservice Zuidbroek BV nog aan co-sponsoring en daarmee hebben de 3 zoons die traditie voortgezet.

Sociaal bedrijf.

Jarenlang kwam vanaf de haven bij de scheepswerf rond 5 december Sinterklaas Zuidbroek binnenvaren en bij terugkomst had de werf chef de heer Borghuis een grote pan snert klaarstaan voor de Sint, de Pieten en andere medewerkers.

In de moeilijke tijd net na de oorlog kocht Henk tegen de winter een vracht kolen met regelmatig een vracht aardappelen en bracht die bij het personeel. *“Zo wicht, hier heb je wat voor de winter.....”*

Oud medewerkers kregen jaren na hun pensionering persoonlijk nog een kerstpakket. Henk Grol ging altijd 3 dagen met het personeel feestelijk op reis. De huidige directie van Staalservice Zuidbroek BV houden dan ook de tradities van Pa zoveel mogelijk in ere. Alle medewerkers en oud medewerkers krijgen jaarlijks nog steeds een kerstpakket. Er wordt veel gedaan aan opleiding, ook voor de ouderen, zodat ze bij blijven. *“De machines zijn nu de vakmensen van vroeger maar de bediening van die machines moet door onze mensen gebeuren en dat leren ze door interne opleidingen en via vaardigheidscursussen vanaf de fabrikant. Elk jaar worden alle machinerieën, materialen en kranen gekeurd. 2/3 van ons huidige personeel is langer dan 25 jaar in dienst. Blijft tot hun pensioen bij het bedrijf. Er is bijna geen verloop. Dat is een sterke basis van ons bedrijf”*

Vader Henk Grol had een sterk psychologisch inzicht en was een sociaal bewogen mens. Hij zat al vanaf jonge leeftijd in allerlei besturen en beklede verschillende bestuursfuncties bij de kerk-, schoolbestuur, Sint Franciscus. Is daarvoor Koninklijk onderscheiden met een lintje. Ja, een aaneenschakeling van bezigzijn, presteren, investeren en ontwikkelen. Een persoon die op het juiste moment helder wist te denken in zijn leven, op tijd te schakelen, maar vooral wist te besturen. Het dienen van de samenleving stond bij Henk Grol net zo centraal als het verdienen en daarmee heeft hij zijn kinderen ook bewierookt en die goede eigenschappen aardig doorgegeven aan zijn nageslacht.

De directie van Staalservice Zuidbroek BV Jan Grol, Henk Grol en Wim Grol

Mooi bedrijf

Thans is het bedrijfsterrein vier hectare groot. Er werken 25 goed opgeleide, ervaren en allround medewerkers die per jaar zo'n 6 miljoen kilo staal verwerken. In de ruim 10.000 m² bebouwde oppervlakten van loodsen ligt gemiddeld 1600 ton staal, aluminium en RVS opgeslagen zodat leveringstijden aan de klanten vrijwel nihil is. Bijna dagelijks komen verzoeken om op dezelfde dag iets te leveren. Een uitgebreid netwerk van expediteurs maar ook eigen vervoer maakt levering binnen 24 uur mogelijk. Door de grote diversiteit aan relaties is het bedrijf niet afhankelijk van één bepaalde branche, één type, of slechts enkele klanten. Stilstand is achteruitgang, zeker in de toeleveringsindustrie. Staalservice Zuidbroek BV is dan ook voortdurend op zoek naar nieuwe mogelijkheden, de driedimensionale printer komt er aan. Maar anno 2014 beschikt het bedrijf over een ultra modern machinepark. Alles wordt centraal geprogrammeerd en aangestuurd door een hypermodern computerbesturingssysteem dat voortdurend aan de vraag wil voldoen van groter, dikker, nauwkeuriger en sneller. Het bedrijf is gespecialiseerd in ook wat moeilijker werk. Opdrachtgevers komen met interessante complexe vraagstukken waaraan wordt voldaan. We kunnen zeggen dat we binnen Zuidbroek een prachtig jubilerend **100 jarig** sterk bedrijf hebben waarvoor het predicaat **Koninklijk** is aangevraagd, "**Staalservice Zuidbroek BV**".

Rienus Huis
06-25043902
rienus@makelaarhuis.nl